

Vyjádření Českomoravské konfederace odborových svazů k návrhu La Strada Česká republika, o.p.s., Praha, na odstranění trestného činu obchodování s lidmi podle § 168 a trestného činu zbavení osobní svobody podle § 170 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, z taxativního výčtu trestných činů, na které se vztahuje povinnost přezkazit a oznámit trestný čin podle § 367 a § 368

Trestný čin obchodování s lidmi je uveden v § 232a a trestný čin zbavení osobní svobody je uveden v § 232 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, jehož účinnost skončí dnem 31. 12. 2009. **V § 167 a § 168 dosavadního trestního zákona nejsou trestné činy obchodování s lidmi a zbavení osobní svobody uvedeny v taxativním výčtu trestných činů, na které se vztahuje povinnost přezkazení a oznámení trestného činu.**

V novém zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který je účinný ode dne 1. 1. 2010, je trestný čin obchodování s lidmi uveden v § 168 a trestný čin zbavení osobní svobody je uveden v § 170. **V § 367 a § 368 nového trestního zákona jsou trestné činy obchodování s lidmi a zbavení osobní svobody uvedeny v taxativním výčtu trestných činů, na které se vztahuje povinnost přezkazení a oznámení trestného činu.**

Mezinárodně uznávaná definice obchodování s lidmi je obsažena v čl. 3 Protokolu OSN o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zvláště se ženami a dětmi, který je součástí mezinárodní Úmluvy o nadnárodním organizovaném zločinu ze dne 13. 12. 2000. **Obchodování s lidmi znamená najímání, přepravu, převoz, přechovávání nebo přijetí osob za účelem zneužívání za pomoci hrozby, použití síly nebo jiných forem donucení, za pomoci únosu, podvodu, uvedení v omyl nebo zneužití moci či stavu bezbrannosti nebo pomocí předání nebo přijetí plateb či výhod, a to za účelem získání souhlasu osoby mající kontrolu nad jinou osobou.** Této definici odpovídá naše úprava trestného činu obchodování s lidmi obsažená v § 232a dosavadního trestního zákona a § 168 nového trestního zákona. Zařazením trestného činu obchodování s lidmi do trestního zákona plní Česká republika mezinárodní závazky vyplývající z Mezinárodní úmluvy o otroctví (č.165/1930 Sb.), Úmluvy OSN o potlačování obchodu s lidmi a využívání prostituce druhých osob ze dne 2. 12. 1949 (nebyla vyhlášena ve Sbírce zákonů), Rámcového rozhodnutí Rady Evropské unie ze dne 19. 7. 2002 o potírání obchodování s lidmi (2002/629/SVV), Směrnice Rady Evropské unie o vydávání povolení k pobytu občanům třetích zemí, kteří se stali oběťmi obchodování s lidmi nebo kteří se stali objekty převaděčství a spolupracují s příslušnými orgány ze dne 29. 4. 2004 (2004/81/ES), čl. 2 odst. 1 a čl. 25 Úmluvy mezinárodní organizace práce č. 29 o nucené nebo povinné práci (č.506/1990 Sb.), Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen (62/1987 Sb.), Úmluvy o právech dítěte (104/1991 Sb.) a 2. Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte proti obchodování s dětmi, dětské prostituci a dětské pornografii (2000). Dále se jedná o čl. 4 Všeobecné deklarace lidských práv, čl. 8 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (č. 120/1976 Sb.), čl. 3, čl. 5 odst. 1, čl. 6 odst. 1, čl. 10 odst. 3 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech (č. 120/1976 Sb.) a čl. 4 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.).

Pokud jde o Českou republiku týká se obchodování s lidmi zejména pohraničních oblastí západních a severních Čech, neboť je zde vysoká poptávka po levné prostituci ze strany zahraničních turistů. Trestný čin obchodování s lidmi spočívá v dovozu žen do České republiky ze zahraničí za účelem prostituce, kde jsou dováženy především ženy z Rumunska, Bulharska, území bývalé Jugoslávie, z Ukrajiny a Ruska. Dále se jedná o vývoz našich žen z České republiky za účelem provozování prostituce v zahraničí, zejména v zemích západní

Evropy. Nakonec se jedná o vlastní organizování prostituce v naší republice, která je organizována jednak našimi občany, ale i cizinci, zejména Bulhary, Rumuny a některými ruskojazyčnými zločineckými gangy. V České republice byly zaznamenány i případy provozování prostituce příslušníky některých východoasijských zemí, zejména čínskou a vietnamskou komunitou žijící na území naší republiky. Pokud se týká vývozu našich žen do ciziny, značná poptávka je v Itálii a ve Španělsku. Byly zaznamenány případy vylákání našich dívek s vidinou lukrativní práce v některých přímořských státech. Jsou známy také únosy některých dívek pod vlivem barbituratů a také případy jejich prodeje za cizí měnu v zahraničí. Byla také zjištěna řada případů provozování dětské prostituce, dětské pornografie, včetně jejího provozování prostřednictvím internetové sítě.

Organizace La Strada se domnívá, že povinnost překazit trestný čin obchodování s lidmi a trestný čin zbavení osobní svobody a povinnost oznámit skutečnost, že došlo k těmto trestným činům, znemožní nevládním organizacím efektivně pracovat v oblasti identifikace obchodovaných osob a tedy i následně poskytovat sociální služby této zranitelné skupině. Domnívá se také, že to povede ke ztrátě důvěry zranitelných skupin. La Strada se také obává, že může dojít k ohrožení pracovníků a pracovníků specializovaných nevládních organizací, které působí v oblasti prevence obchodování s lidmi.

Z doporučení odborníků vyplývá, že ke zvýšení motivace je nutné dát obětem obchodování s lidmi pocit bezpečí a poskytnout jim záruku, že budou podniknuty kroky, aby jim nehrozila msta ze strany pachatele i jiná ohrožení, spojená s jejich svědectvím. (například materiály Motivační a nemotivační faktory ovlivňující obchodované osoby při rozhodnutí o vstupu do Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, vypracovaný pro Ministerstvo vnitra Institutem kriminologie a sociální prevence Ministerstva spravedlnosti, Etické a bezpečnostní doporučení Světové zdravotnické organizace pro vedení pohovoru se ženami, které se staly obětí obchodování s lidmi).

Hlavním cílem při jednání s poškozenými by měla být snaha jim pomoci. Tím není popírána důležitost objasňování trestné činnosti obchodování s lidmi, ale ne za tu cenu, že poškozeným nebude poskytnuta pomoc. Pokud by byla ponechána povinnost překažení a oznámení trestného činu obchodování s lidmi, mělo by to tento důsledek z toho důvodu, že by nemohla být získána při práci s poškozenými jejich důvěra, jestliže by věděli, že pracovníci a pracovníci nevládních organizací, kteří s nimi jednají, mají tuto povinnost. Vzhledem k bezpečnostním rizikům, které jsou spojeny s touto trestnou činností, k velkým ziskům, které jsou trestnou činností obchodování s lidmi dosahovány, je také odůvodněna obava La Strady z ohrožení pracovníků a pracovníků nevládních organizací (i jejich rodinných příslušníků), které se věnují pomoci obětem obchodování s lidmi. Pracovníci a pracovníci těchto organizací by skutečně museli být ve spisech vedeni jako svědkové, včetně svých adres. Není jistota, že by se podařilo utajit totožnost svědků. Stejně je to také v případě trestného činu zbavení osobní svobody. Zbavení osobní svobody je součástí obchodování s lidmi. Poškození v poradnách nevládních organizací uvádějí, že byli také zbaveni osobní svobody.

Žádný z výše uvedených mezinárodních dokumentů neobsahuje povinnost uvést trestný čin obchodování s lidmi a trestný čin zbavení osobní svobody mezi trestné činy, které podléhají povinnosti jejich překažení a oznámení. Naopak v Rámcovém rozhodnutí rady Evropské unie ze dne 19. 7. 2002 o potírání obchodování s lidmi (2002/629/SVV), ve Směrnici Rady Evropské unie o vydávání povolení k pobytu občanům zemí, kteří se stali oběťmi obchodování s lidmi nebo kteří se stali objekty převaděčství a spolupracují s příslušnými orgány ze dne 29. 4. 2004 (2004/81/ES) je

uvedena povinnost podporovat činnost nevládních organizací a poskytovat pomoc obětem bez ohledu na to, jestli podají trestní oznámení. To je také stanoveno v Úmluvě Rady Evropy proti obchodu s lidskými bytostmi ze dne 16. 5. 2005, kterou zatím Česká republika nepodepsala, ale dá se očekávat, že tak učiní.

V důvodové zprávě k § 367 a § 368 nového trestního zákona je odůvodněno zařazení trestných činů obchodování s lidmi a zbavení osobní svobody do výčtu trestných činů, které podléhají povinnosti překažení a oznámení tím, že bylo přihlédnuto k jejich povaze a zájmu společnosti na tom, aby i tyto trestné činy byly překaženy a oznámeny. Předkladatel zřejmě vycházel pouze ze závažnosti těchto trestných činů, která je nesporná, ale už se nezabýval důsledky, které to může mít. Neodůvodnil také, proč tyto trestné činy nebyly uvedeny mezi těmi, které podléhají povinnosti překažení a oznámení v dosavadním trestném zákoně a proč je považuje za nutné uvést mezi těmi, které podléhají povinnosti překažení a oznámení v novém trestním zákoně. V § 367 odst. 2 a § 368 odst. 2 nového trestního zákona je uvedeno, že kdo spáchá trestný čin nepřekažení a neoznámení trestného činu není trestný, nemohl-li oznámení učinit, aniž by sebe nebo osobu blízkou uvedl v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy nebo trestního stíhání. Orgány činné v trestním řízení budou ale muset posoudit, jestli jsou důvody beztrestnosti naplněny. To znamená, že budou vyslyšet poškozené i pracovníce a pracovníky nevládních organizací. Poškození tak ztratí k pracovnícům a pracovníkům nevládních organizací důvěru, nebudou chtít s nimi spolupracovat a nebude jim moci být poskytnuta pomoc. Dalším důvodem, proč nebudou mít důvěru k pracovnícům a pracovníkům nevládních organizací je to, že mohou být trestně stíháni za nepřekažení a neoznámení trestného činu. Trestní stíhání z tohoto důvodu také hrozí pracovnícům a pracovníkům nevládních organizací, kteří tak nebudou moci vykonávat svou práci pomoci poškozeným. Přitom podle § 168 odst. 3 dosavadního trestního zákona a podle § 368 odst. 3 nového trestního zákona oznamovací povinnost nemají advokáti, jejich zaměstnanci a duchovní. Pracovníce a pracovníci nevládních organizací, kteří také poskytují pomoc poškozeným, oznamovací povinnost mají.

Návrh organizace La Strady na odstranění trestného činu obchodování s lidmi a trestného činu zbavení osobní svobody z taxativního výčtu trestných činů, na které se vztahuje povinnost překažení a oznámení trestného činu, je proto oprávněný.

V Praze dne 23. října 2009